

MAGISTRÁT HLAVNÉHO MESTA SLOVENSKEJ REPUBLIKY BRATISLAVY

Materiál na rokovanie
Mestského zastupiteľstva
hlavného mesta SR Bratislavy
v dňoch 26. a 27.9.2012

Návrh

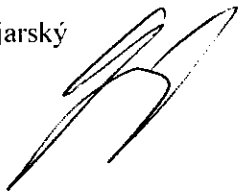
**Koncepcie narábania s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými
dielami na území hlavného mesta SR Bratislavy**

a

**Pravidiel postupu pri evidovaní, umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov,
pamätníkov a výtvarných diel a evidovaní pamätných tabúľ
na území hlavného mesta SR Bratislavy**

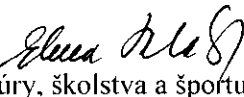
Predkladateľ:

Mgr. Rastislav Gajarský
riaditeľ magistrátu

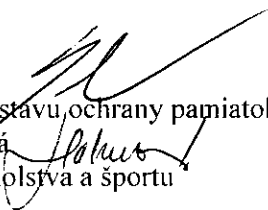
Zodpovedný:

Mgr. Elena Poláková
vedúca oddelenia kultúry, školstva a športu

Spracovateľ:

PhDr. Ivo Štassel
riaditeľ Mestského ústavu ochrany pamiatok
PhDr. Žofia Halmová
oddelenie kultúry, školstva a športu

Materiál obsahuje:

1. Návrh uznesenia
2. Dôvodovú správu
3. Koncepciu narábania s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami na území hlavného mesta SR Bratislavy
4. Pravidlá postupu pri evidovaní, umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel a evidovaní pamätných tabúľ na území hlavného mesta SR Bratislavy
5. Výpis zo zápisnice z rokovania komisie kultúry a ochrany historických pamiatok MsZ zo dňa 13.09.2012
6. Uznesenie MsR č. 635/2012 zo dňa 05.09.2012

Návrh uznesenia

Mestské zastupiteľstvo hlavného mesta SR Bratislavy

s c h v a ľ u j e

1. Konceptiu narábania s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami na území hlavného mesta SR Bratislavy
2. Pravidlá postupu pri evidovaní, umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel a evidovaní pamätných tabuľ na území hlavného mesta SR Bratislavy.

Dôvodová správa

V súčasnosti stále silnie požiadavka zo strany občanov, ale aj odbornej verejnosti, aby hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava (ďalej len „hlavné mesto“) vhodnými prostriedkami regulovalo umiestňovanie a premiestňovanie pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel na svojom území. Je to tlak smerovaný k tomu, aby sa do narábania s pomníkmi vniesol systematický prístup a aby sa táto činnosť uskutočňovala pod dohľadom hlavného mesta.

Podľa čl. 35 ods. 8 Štatútu hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy, hlavné mesto v súčinnosti s mestskou časťou vedie evidenciu, usmerňuje a koordinuje rozmiestňovanie pomníkov, pamätníkov a sôch umiestnených na verejných priestranstvách na území hlavného mesta.

Základným predpokladom na riešenie celého problému pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel je:

- a) vytvorenie evidencie, na ktorej v súčasnosti pracuje Mestský ústav ochrany pamiatok v Bratislave v spolupráci s mestskými časťami,
- b) zavedenie pravidiel postupu pri evidovaní, umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel a evidovaní pamätných tabúľ na území hlavného mesta
- c) prijatie koncepcie narábania s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami na území hlavného mesta.

V tejto súvislosti predkladáme na schválenie návrhy:

- Koncepcie narábania s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami na území hlavného mesta SR Bratislavy (ďalej len „koncepcia“)
- Pravidiel postupu pri evidovaní, umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel a evidovaní pamätných tabúľ na území hlavného mesta SR Bratislavy (ďalej len „pravidlá“).

Koncepcia prešla aj verejným pripomienkovým konaním a svoje názory vyjadrili občania, inštitúcie a záujmové združenia. Pravidlá pripomienkovali mestské časti Bratislavy. Všetky pripomienky a podnety verejnosti, inštitúcií a mestských častí boli podrobne vyhodnotené a akceptovateľné pripomienky boli zohľadnené v koncepcii, alebo v pravidlách.

Po dokončení evidencie pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel bude koncepcia doplnená o grafickú časť.

Spracovaním evidencie a prijatím pravidiel a koncepcie sa zjednotí postup pri zámere umiestnenia, premiestnenia a demontáže pomníka, pamätníka a výtvarného diela na území hlavného mesta SR Bratislavy.

Prijatie pravidiel sa opiera o čl. 35 ods. 8 Štatútu hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy. Dôsledné uplatňovanie pravidiel a koncepcie by si vyžadovalo legislatívne zmeny v príslušných zákonoch v záujme získania kompetencií pre samosprávu pri rozhodovaní o umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov, pamätníkov, pamätných tabúľ a výtvarných diel.

Návrh

Koncepcie narábania s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami na území hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy

(Mestský ústav ochrany pamiatok v Bratislave)

I. ÚVOD

V súčasnosti stále silnie požiadavka zo strany občanov, ale aj odbornej verejnosti, aby hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava (ďalej len „hlavné mesto“) vhodnými prostriedkami regulovalo umiestňovanie a premiestňovanie pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel na svojom území. Je to tlak smerovaný k tomu, aby sa do narábania s pomníkmi vniesol systematický prístup a aby sa táto činnosť uskutočňovala pod dohľadom hlavného mesta.

Základným predpokladom na riešenie celého problému pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel je vytvorenie **evidencie** existujúcich pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel na území hlavného mesta, vytvorenie a zavedenie **pravidiel postupu** medzi hlavným mestom a jeho mestskými časťami a vytvorenie **koncepcie narábania** s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami.

V záujme riešenia problematiky pomníkov, pamätníkov, pamätných tabuľ a výtvarných diel umiestňovaných na území hlavného mesta bola vytvorená koncepcia narábania s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami na území hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy (ďalej len „koncepcia“), ktorá má byť smerným materiálom v rozhodovacom procese predovšetkým na verejných priestranstvách mesta. Nemá ísť o detailný „návod na použitie“, ktorý by zbavil zodpovednosti orgány samosprávy, ktoré by mali o danej veci rozhodnúť. Narábanie s artefaktmi je činnosť do istej miery tvorivá a preto musí akákoľvek koncepcia túto tvorivosť rešpektovať a poukazovať iba na základné princípy problematiky. Detailné riešenie je nutné hľadať pri každom prípade osobitne - každý artefakt sa bude posudzovať pri zmene „status quo“ osobitne, podľa predložených princípov hodnotenia.

II. ŠTATÚT

Hlavné mesto podľa čl. 35 ods.8 Štatútu hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy (ďalej len „štatút“), **v súčinnosti** s mestskými časťami Bratislavy:

1. vedie evidenciu, usmerňuje a koordinuje rozmiestňovanie pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel umiestnených na území hlavného mesta na verejných priestranstvách, najmä tých, ktoré sú vo vlastníctve hlavného mesta.
2. usmerňuje a koordinuje premiestňovanie a demontáž existujúcich pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel
3. vedie evidenciu pamätných tabuľ na území hlavného mesta

Podľa uvedenej citácie štatútu sa všetky aktivity okolo problematiky pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel delia medzi hlavné mesto a jeho mestské časti. Hlavné mesto je uvedené ako subjekt, ktorý **usmerňuje** rozmiestňovanie, premiestňovanie a demontáž pomníkov,

pamätníkov a výtvarných diel situovaných na území hlavného mesta na verejných priestranstvách, najmä tých, ktoré sú vo vlastníctve hlavného mesta. V tomto zmysle hlavné mesto vystupuje ako obstarávateľ predloženej koncepcie a ako garant jej uvedenia do praxe na svojom území, najmä však na verejných priestoroch mesta.

Vyjadrenie obce a stavebného úradu nenahrádza rozhodnutie, záväzné stanovisko, stanovisko, či iné vyjadrenie Krajského pamiatkového úradu Bratislava v prípade, že premiestňované alebo odstraňované dielo (pamätník, pomník, výtvarné dielo) je národnou kultúrnou pamiatkou, alebo sa nachádza na pamiatkovo chránenom území.

III. P R E D M E T

Podľa čl. 35 štatútu je predmet predloženej koncepcie definovaný nasledovne:

- umiestňovanie **nových** pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel;
- premiestňovanie a demontáž **existujúcich** pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel.

K predmetu koncepcie patrí tiež umiestňovanie **pamätných tabúl'** na komunikáciách, objektoch v majetku hlavného mesta a na samostatných podstavcoch na území hlavného mesta.

Pamätné tabule, pokiaľ majú byť umiestnené na fasádach objektov nepatriacich obci, nie sú predmetom tejto koncepcie, nakoľko obec nemá v zmysle zákona v tomto smere žiadne právomoci.

V zmysle Ústavy SR a zákonných ustanovení sa vyžaduje, aby obsahová stránka a symbolika pomníkov, pamätníkov, výtvarných diel a pamätných tabúl' bola v súlade s platnou legislatívou.

V zmysle zákona č. 270/1995 Z.z o štátnom jazyku, v znení neskorších predpisov musí byť text na pomníkoch, pamätníkoch, výtvarných dielach a pamätných tabuliach uvádzaný vždy v štátnom jazyku. Okrem textu v štátnom jazyku môže byť uvedený aj preklad textu do iných jazykov.

IV. S L O V N Í K

Nasledovný slovník ozrejmjuje niektoré kľúčové pojmy používané v koncepcii, aby sa zabezpečilo ich jednotné chápanie. Slovník vychádza zo súčasnej terminológie používanej v urbanistickej, architektonickej a výtvarnej praxi.

- (1) **Pamätník** je pre účely tejto koncepcie architektonicky stvárnené výtvarné dielo temporálneho alebo trvalého charakteru, riešené vo väčšom meradle, ktoré pripomína významnú historickú udalosť, významnú osobu, alebo viaceré významné osoby v kontexte s historickou udalosťou, alebo viacerými historickými udalosťami.
- (2) **Pomník** je pre účely tejto koncepcie výtvarné dielo temporálneho alebo trvalého charakteru, ktoré pripomína historickú udalosť, alebo významnú osobnosť, spravidla menších rozmerov ako pamätník.

Nehnutelný objekt obdobnej funkcie ako pamätník, spravidla však menších rozmerov. Častejšie sa jedná o sochárske alebo kamenárske dielo, než o objekt stavebnej povahy. (Vlastimil Vinter: Úvod do dejín a teórie památkovej péče, UK Praha, 1971)

- (3) **Výtvarné dielo** je pre účely tejto koncepcie umelecké dielo (obraz, socha, plastika, inštalácia, happening, predstavenie, dielo na reklamnom pútači, graffiti a street art realizované na adekvátnom podklade, multimediálne dielo, architektonické dielo a pod.) temporálneho alebo trvalého charakteru, spracovávajúce širokú škálu tém osobných, lokálnych i celospoločenských, ktoré je výsledkom umeleckých tvorivých schopností autora, spravidla odborne školeného výtvarníka, maliara, sochára, alebo architekta. Výtvarné dielo je v rámci tejto koncepcie rozdelené na voľné výtvarné dielo a dielo memoriálneho charakteru, ktoré je ďalej špecifikované ako pamätník, pomník a pamätná tabuľa. Keďže výtvarné dielo má špecifický charakter (nejde o memoriálny objekt), je pri jeho umiestňovaní v priestore možné pripustiť aj kontroverzné vyznenie, prípadne odchýlku od uvádzaných priestorových parametrov.
- (4) **Pamätná tabuľa** je tabuľa umiestnená na budove, moste, samostatnom podstavci, dlažbe, alebo na inom objekte s textom pripomínajúcim významnú udalosť, alebo významnú osobu. Súčasťou pamätnej tabule môže byť výtvarné stvárnenie pripomínanej udalosti, či osobnosti..
- (5) **Verejným priestorom** je pre účely tejto koncepcie neuzavretý priestor peších zón, námestí, ulíc, promenád, nábreží, parkov, centrálnych uzlových priestorov a nástupných priestorov areálov v štruktúre osídlenia, ktoré celodenne a bez obmedzenia poskytujú priestor pre komunikáciu, stretávanie sa, oddych a peší pohyb obyvateľov a návštevníkov mesta.
- (6) **Významom** diela sa pre účely tejto koncepcie rozumie miera spoločenského ohodnotenia významnej osobnosti alebo udalosti, ktorej zástupným symbolom dielo (pamätník, pomník, výtvarné dielo) je.
- (7) **Výrazom** diela sa pre účely tejto koncepcie rozumie také umelecké alebo architektonické stvárnenie, ktoré je adekvátne voči jeho významu a umiestneniu.
- (8) **Väzba** diela na danú lokalitu je pre účely tejto koncepcie chápaná ako funkčný alebo priestorový vzťah osobnosti alebo udalosti k lokalite, kde má byť dielo osadené.
- (9) **Veľkosťou** diela sa pre účely tejto koncepcie rozumie jeho celková výška odvodená od:
 - veľkostných parametrov priestoru, pre ktorý je dielo určené.
 - mierky človeka (v násobkoch 1,75 m).
- (10) **Ochranné pásmo** je minimálna odstupová vzdialenosť medzi jednotlivými pomníkmi, pamätníkmi, výtvarnými dielami a inými artefaktmi, stanovená preto, aby nedochádzalo k ich vzájomnému rušeniu. Ochranné pásmo garantuje vytvorenie takého prostredia, v ktorom sa okrem artefaktov nebudú vyskytovať ani rušivé prvky, znehodnocujúce dôstojné vnímanie pietneho alebo estetického objektu.
- (11) **Vizualizácia** zámeru osadenia pamätníka, pomníka alebo výtvarného diela je simulácia pohľadov na dielo z pevne stanovených zorných bodov, ktoré určí odborný orgán obce. Zorné body sú dominantné body riešeného priestranstva, zvyčajne ležiace na hlavných

táhoch a na vstupoch do riešeného priestranstva. Výška zorného bodu je daná očným horizontom človeka vo výške 1,6 m nad terénom.

Do vizualizácie žiadateľ vyznačí všetky rušivé prvky v rozsahu ochranného pásma a navrhne spôsob ich riešenia – tento úkon musí najprv navrhnuť autorizovaná osoba (architekt, výtvarník) a žiadateľ následne navrhne administratívny postup na elimináciu rušivých prvkov.

- (12) **Výtvarno-architektonická súťaž** je výlučným spôsobom na výber vhodného výtvarného a architektonického riešenia artefaktu v danej lokalite, resp. pri väčších akciách je optimálnym spôsobom na prvotné overenie ideového zámeru. Súťaž sa bude realizovať v spolupráci so zástupcami samosprávy a profesijnou odbornou organizáciou, ktorá je z titulu svojho postavenia schopná garantovať profesionálnu formuláciu súťažných podmienok.
- (13) **Svetelné efekty** súvisiace s ilumináciou pomníkov, pamätníkov, výtvarných diel a pamätných tabúl musia byť nastavené tak, aby nezasahovali agresívnym a negatívnym spôsobom do výrazu okolitých objektov a aby trvale neskresľovali výraz fasád (napr. laserové projekcie, farebné a blikajúce svetlá a pod.).

V. PRIESTOROVÉ LIMITY

Veľkosť priestorov

Veľkosť verejného priestranstva má priamo úmerný vzťah k veľkosti diela, ktoré sa má v tomto priestore osadiť. Už v etape vytvorenia zadania pre vznik diela je potrebné zvážiť, do akého veľkého priestoru bude dielo osadené.

Pre potreby tejto koncepcie sa pomníky a výtvarné diela pracovne rozdeľujú podľa svojej veľkosti na väčšie (nad 3,5 m) a na menšie (do 3,5 m).

Pre zriadenie **pamätníka** je potrebné rátať s veľkým priestorom, v ktorom sú dodržané dostatočne veľké odstupy od iných artefaktov, rušivých objektov a okolitej zástavby. V rámci existujúcej aglomerácie sa jedná spravidla o veľké námestia; v rámci voľných nezastavaných plôch sa jedná spravidla o vyvýšeniny. Nie je vhodné umiestňovať pamätníky na voľné nezastavané plochy vtedy, ak už nie je schválená celková urbanistická koncepcia ich budúceho riešenia. Z hľadiska zabezpečenia dostatočných priestorových parametrov sa odporúča dodržať odstup od najbližšej fasádnej línie – **50 m**.

Pre zriadenie **väčšieho pomníka** je potrebné rátať s priestorom, v ktorom sú dodržané dostatočne odstupy od iných artefaktov, rušivých objektov a okolitej zástavby. V rámci existujúcej aglomerácie sa jedná spravidla o námestia a parky. Nie je vhodné umiestňovať väčší pomník do blízkosti nezastavanej plochy vtedy, ak už nie je schválený projekt zástavby tejto plochy. Z hľadiska zabezpečenia dostatočných priestorových parametrov sa odporúča dodržať odstup od najbližšej fasádnej línie – **20 m**.

Pre zriadenie **menšieho pomníka** je potrebné dodržať odstup okrem rušivých objektov najmä od iných pomníkov, výtvarných diel a iných artefaktov (napr. picie fontánky). Malé rozmery tohto typu pomníka umožňujú jeho umiestnenie takmer do všetkých typov verejných priestorov. Pri menšom pomníku nie je nutné dodržať odstup od najbližšej fasádnej línie.

nakoľko tento typ pomníka je možné umiestniť aj v bezprostrednej blízkosti fasády, alebo iného objektu.

Konkurenčné prvky

Konkurenčnými prvkami v zmysle významovom a priestorovom sa rozumejú všetky iné artefakty rovnakého alebo podobného charakteru, ako sú pamätníky, pomníky a výtvarné diela. Umiestnenie konkurenčných objektov do vzájomnej bezprostrednej blízkosti nie je žiaduce, nakoľko tým dochádza k nevhodnej priestorovej interakcii a k významovému rušeniu. Z toho dôvodu je potrebné definovať **ochranné pásmo** každého diela pred konkurenčnými prvkami, ktoré zabezpečí jeho lokálnu „nedotknuteľnosť“.

Rozdelenie ochranných pásiem podľa typov:

1. Pamätník 100 m od okraja kompozície – odstup od iného pamätníka;
 50 m od okraja kompozície – odstup od väčšieho pomníka;
 30 m od okraja kompozície – odstup od menšieho pomníka.
2. Väčší pomník (okruh s polomerom 30 metrov od okraja pomníka);
3. Menší pomník (okruh s polomerom 10 metrov od okraja pomníka).

Veľkosť ochranného pásma je záväzná iba pri otvorených a nečlenených plochách, resp. pri štandardnom type zástavby v mestskom prostredí. Rôzne okolnosti môžu mať vplyv na veľkosť ochranného pásma – napríklad na výrazne delenej ploche (stromoradie, menšia stavba a pod.) môžu byť odstupy aj tesne pod určenou hranicou.

Rušivé prvky

Rušivými prvkami sa rozumejú všetky tie danosti a okolnosti, ktoré funkčne alebo esteticky znehodnocujú okolie a sú preto prekážkou dôstojného a nerušeného vnímania pamätného priestoru. Rušivé sú napr. verejné záchody, nosiče veľkoplošnej reklamy, rušné dopravné ťahy, stojiská smetných nádob, skladové zázemie predajní a pod. Rušivými sa vo vzťahu k artefaktu môžu stať aj tie predmety uličného interiéru (napr. kvetináče s mobilnou zeleňou), ktoré sa samé osebe za rušivé nepovažujú. V prípade konfliktu artefaktu s rušivým prvkom bude snaha eliminovať rušivý prvok vhodným spôsobom, ak to okolnosti a právne možnosti dovoľujú.

Pri určení odstupov diela od rušivých prvkov je potrebné držať sa vzdialeností uvedených pri **ochranných pásmach**. Tie isté vzdialenosti je potrebné dodržať pri schvaľovaní umiestnenia nových potenciálne rušivých prvkov (verejné záchody, veľkoplošná reklama a pod.) voči existujúcim pamätníkom, pomníkom a výtvarným dielam.

VI. PRINCÍPY HODNOTENIA

Pri umiestňovaní nových pomníkov, pamätníkov sa berú do úvahy nasledovné okolnosti :

- hodnotové aspekty pamätnej udalosti, resp. prínos predmetnej osobnosti pre štát alebo obec;
- vzťah pamätnej udalosti, resp. predmetnej osobnosti k danej lokalite;
- stvárnenie diela prostriedkami adekvátnymi jeho významu;
- priestorové danosti a rušivé limity;

- rešpektovanie historickej tradície osádzania pomníkov na verejných priestranstvách;
- priama aj nepriama historická súvislosť s danou lokalitou.

Participácia verejnosti na procese premiestňovania či odstraňovania pomníkov bude zabezpečená verejným pripomienkovaním každého takéhoto zámeru štandardnou formou počas jeho schvaľovania.

V prípade **výtvarného diela** (ak nejde o súčasť pamätníka či pomníka) je nutné brať do úvahy jeho špecifický charakter, odlišný od memoriálových objektov. Pri výtvarnom diele nie je nutné brať do úvahy princípy A, B a C. V platnosti však ostávajú princípy D a E.

Pri umiestňovaní nových diel **memoriálového charakteru** (pamätníky a pomníky) na verejných priestranstvách alebo posudzovaní premiestňovania či odstraňovania existujúcich diel sa postupuje podľa **hodnotiacich princípov**.

Hodnotiace princípy:

- A. princíp významu pre štát alebo obec
- B. princíp väzby na danú lokalitu
- C. princíp zachovania mierky v danom priestore
- D. princíp rešpektovania existujúcich artefaktov
- E. princíp dôstojného prostredia.

A. Princíp významu

Ide o význam danej osobnosti či udalosti pre štát alebo obec. Ide v podstate o princíp **spoločenského významu**, čiže prejav verejného záujmu na prezentácii danej osobnosti alebo udalosti, ktorý sa prejavuje formou prezentácie diela vo verejnom priestore.

Patrí sem napríklad:

- narodenie alebo úmrtie významnej osobnosti v obci;
- záslužná činnosť osobnosti pre štát alebo obec;
- významná udalosť, ktorá sa odohrala v obci;
- významná udalosť, ktorá sa odohrala inde, ale je nutné si ju symbolicky pripomenúť kvôli jej všeobšiahlemu významu práve na území hlavného mesta štátu.

V prípade osobnosti sa pomník zriaďuje iba nežijúcim osobnostiam a to najskôr 5 rokov po ich úmrtí.

B. Princíp väzby na danú lokalitu

Ide o funkčný alebo predmetný vzťah danej osobnosti či udalosti k obci, konkrétnej lokalite, alebo objektu.

Väzba môže zahŕňať tieto polohy:

- bydlisko, miesto narodenia alebo pôsobisko významnej osobnosti v danej lokalite;
- ulica (námestie) pomenované podľa osobnosti, alebo udalosti;
- umiestnenie objektu v danej lokalite, ktorý má historickú väzbu na významnú osobnosť alebo udalosť.

C. Princíp zachovania mierky v danom priestore

Jedná sa o prispôsobenie mierky diela mierke okolitého priestoru. Tento princíp má zabezpečiť, aby dielo nebolo vo vzťahu k okoliu ani predimenzované, ani poddimenzované.

Plošné parametre

Cieľom je, aby bolo dielo umiestnené v priestore proporčne vzhľadom na plošné parametre daného priestoru. V horizontálnom smere by nemali byť **odstupové vzdialenosti** diela od línie zástavby vymedzujúcej okraj priestranstva menšie ako:

- orientačne 50 m pri pamätníku;
- orientačne 20 m pri väčšom pomníku;

Pri menšom pomníku nie je nutné stanovovať odstup od fasád, nakoľko v určitých prípadoch je vhodné umiestniť dielo priamo k objektu, ktorý tak prevezme funkciu „pozadia“ pomníka.

Rozloha priestoru a jeho **kompozičné osi** vplyvajú na stváranie diela nasledovne :

- na jeho orientáciu v priestore (nasmerovanie diela);
- na jeho veľkosť, úmernú veľkosti priestoru.

Dielo **nesmie pôsobiť** svojim hmotovo-priestorovým usporiadaním tak, aby potláčalo okolitú zástavbu, alebo s ňou bolo v prikróm rozpore.

V prípade **výtvarného diela** (ak nejde o súčasť pamätníka či pomníka) je nutné brať do úvahy jeho špecifický charakter, odlišný od memoriálových objektov. Pri výtvarnom diele je možné pripustiť aj jeho kontroverzné pôsobenie voči okoliu, prípadne voči okolitej zástavbe.

Výškové parametre

Tvorcom aj konzumentom diela je človek, preto je mierka diela odvodená od priemernej veľkosti ľudskej postavy (1,75 m). Za **menší** pomník, resp. výtvarné dielo sa považuje taký artefakt, ktorého výška nepresahuje 2-násobok výšky ľudskej postavy (do 3,5 m). Za **väčší** pomník, resp. výtvarné dielo sa považuje taký artefakt, ktorého výška presahuje 2-násobok výšky ľudskej postavy (nad 3,5 m). Pri pamätníku neexistuje výškové kritérium.

Voľba, či bude danej osobnosti alebo udalosti zriadený pamätník, väčší pomník alebo menší pomník, je samozrejme okrem veľkostných parametrov daného priestoru závislá hlavne od **kritéria významu** osobnosti alebo udalosti (princíp spoločenského významu).

Zachovanie vhodnej mierky diela voči danému priestoru a okolitej zástavbe je nutné ešte v procese prípravy preukázať pomocou **vizualizácie**, prípadne makety. Tá bude simulovať pohľady na dielo z pevne stanovených zorných bodov, ktoré určí odborný orgán obce. Ten bude posudzovať zámer zriadenia pamätníka, pomníka alebo výtvarného diela na základe takejto vizualizácie. Pri pamätných tabuliach nie je vizualizácia zo zorných bodov nutná, postačí zakreslenie tabule (v mierke) do fotografie fasády, ktorá nesmie byť staršia ako tri mesiace.

D. Princíp rešpektovania existujúcich artefaktov

Tento princíp má za cieľ zabezpečiť dostatočné odstupové vzdialenosti medzi jednotlivými pomníkmi, pamätníkmi, výtvarnými dielami a inými artefaktmi, aby nedochádzalo k vzájomnému rušeniu. Nové diela, prípadne premiestnené diela je nutné osádzať vždy mimo ochranného pásma existujúcich pomníkov, pamätníkov a artefaktov.

Ochranné pásma sú definované nasledovne:

- pamätník 100 m od okraja kompozície – odstup od iného pamätníka;
 50 m od okraja kompozície – odstup od väčšieho pomníka;
 30 m od okraja kompozície – odstup od menšieho pomníka.
- väčší pomník (okruh s polomerom 30 metrov od stredu pomníka);
- väčšie výtvarné dielo (okruh s polomerom 30 metrov od stredu diela);
- menší pomník (okruh s polomerom 10 metrov od stredu pomníka);
- menšie výtvarné dielo (okruh s polomerom 10 metrov od stredu diela).

E. Princíp dôstojného prostredia

Zmyslom tohto princípu je vytipovanie takého prostredia pre lokalizáciu pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel, kde by sa nevyskytovali rušivé prvky, znehodnocujúce dôstojné vnímanie pietneho alebo estetického objektu.

Eliminácia **rušivých prvkov** sa dá zabezpečiť nasledovne:

- neumiestňovať diela do blízkosti dopravných stavieb (rušné križovatky, parkoviská, koľaje električky a pod) a dopravného značenia (trakčné stĺpy, semaforey a pod);
- neumiestňovať diela do blízkosti pohostinských zariadení a ich skladov;
- neumiestňovať diela do blízkosti prenosných stánkov, kioskov a trhovísk;
- neumiestňovať diela do blízkosti reklamných zariadení pevne ukotvených v zemi;
- neumiestňovať diela do blízkosti verejných záchodov a stojísk smetných košov;
- neumiestňovať diela do blízkosti takých prevádzok a prvkov, ktoré svojim zjavom, zápachom, hlukom či osvetlením pôsobia rušivo voči svojmu okoliu.

V prípade konfliktu artefaktu s rušivým prvkom bude snaha eliminovať rušivý prvok vhodným spôsobom, ak to okolnosti a právne možnosti dovoľujú. Rušivé prvky vyznačí žiadateľ o umiestnenie diela do vizualizácie zámeru spolu s návrhom ich riešenia

Tiež sa neodporúča umiestňovať pomníky, pamätníky a výtvarné diela do lokalít, ktoré sú projekčne a koncepcne nedoriešené, nakoľko by mohlo dôjsť k nežiadúcej a nepredpokladanej zmene výškových alebo objemových parametrov priestoru.

Princíp dôstojného prostredia je nutné rešpektovať aj pri osádzaní potenciálne rušivých zariadení alebo predmetov do blízkosti existujúcich pamätníkov, pomníkov a výtvarných diel. Orientačne tu platia ochranné pásma stanovené v predchádzajúcej stati.

VII. PRAVIDLÁ PREMIESTŇOVANIA A ODSTRAŇOVANIA

Ak je premiestňované alebo odstraňované dielo (pamätník, pomník, výtvarné dielo) národnou kultúrnou pamiatkou, alebo sa nachádza na pamiatkovo chránenom území, je nutné získať okrem súhlasu obce a stavebného úradu aj súhlas Krajského pamiatkového úradu

Bratislava podľa zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Participácia verejnosti na procese premiestňovania či odstraňovania pomníkov bude zabezpečená verejným pripomienkovaním každého takéhto zámeru štandardnou formou počas jeho schvaľovania.

P r e m i e s t ň o v a n i e

Premiestnením diela (pamätníka, pomníka, výtvarného diela) sa pre účely tejto koncepcie myslí jeho presun z jedného verejného priestranstva na druhé verejné priestranstvo.

Typy premiestňovania

Premiestňovania pomníkov sú rozdelené do dvoch kategórií. Prvú kategóriu tvoria tzv. **nutné premiestnenia**, ktoré je treba urobiť preto, lebo už je známy a jasne definovaný dôvod presunu. Dôvodom môže byť:

- A) uvoľnenie miesta pre pomník väčšieho významu (princíp významu pre štát alebo obec)
- B) premiestnenie na miesto s lepšou väzbou na danú lokalitu. (princíp väzby na danú lokalitu)

Druhú kategóriu tvoria tzv. **možné premiestnenia**, ktoré bude možné realizovať niekedy v budúcnosti, keď nastane potreba. Je to preto, lebo existujúci pomník je v miernom rozpore so stanovenými princípmi posudzovania a jeho pozícia v danej lokalite nie je istá.

Do kategórie pomníkov a pamätníkov **bez možnosti premiestňovania** patria tie diela, ktoré sa stali vďaka svojmu významu, charakteru alebo väzbe na konkrétnu lokalitu pevnou súčasťou daného prostredia. Spĺňajú všetkých päť princípov posudzovania, a preto tieto pomníky a pamätníky nie je možné presúvať na iné miesto.

O d s t r a ň o v a n i e

Odstránením diela (pamätníka, pomníka, výtvarného diela) sa pre účely tejto koncepcie myslí odstránenie diela z verejného priestranstva a jeho uloženie do depozitu.

Pri zvažovaní odstránenia diela do depozitu prichádza ako dôvod do úvahy iba princíp A. ktorý pojednáva o význame danej osobnosti či udalosti pre štát alebo obec. V tomto prípade by konkrétne išlo o **stratu spoločenského významu**, stratu verejného záujmu na prezentácii danej osobnosti alebo udalosti, ktorá by sa prejavila formou odstránenia diela z verejného priestoru. Tento princíp je ako jediný zo všetkých dostatočne silný na to, aby sa mohlo pristúpiť k tak závažnému opatreniu.

Demontáž diela a jeho následné uloženie do depozitu sa musí diať s ohľadom na maximálnu ochranu diela a jeho zachovanie pre budúcnosť. Demontáž, manipuláciu a zabalenie musí vykonať subjekt s odbornou spôsobilosťou v tejto oblasti.

VIII. PAMATNÉ TABULE

Táto koncepcia sa zaoberá aj narábaním s pamätnými tabuľami, pokiaľ sa majú umiestniť alebo sú umiestnené na objektoch v majetku hlavného mesta priamo na komunikáciách, na

fasádach alebo stenách objektov (v interiéri aj v exteriéri); a na samostatných podstavcoch na verejných priestranstvách.

Pod pojem narábanie s pamätnými tabuľami sú zahrnuté nasledovné činnosti: umiestňovanie pamätných tabuľ; premiestňovanie pamätných tabuľ a odstraňovanie pamätných tabuľ.

Pri umiestňovaní nových diel na verejných priestranstvách alebo posudzovaní premiestňovania či odstraňovania existujúcich diel sa postupuje podľa podobných **princípov** ako pri pamätníkoch, pomníkoch a výtvarných dielach :

A. princíp významu osobnosti / udalosti pre štát alebo obec;B. princíp väzby osobnosti / udalosti na danú lokalitu či objekt;C. princíp zachovania mierky na stene alebo na dlažbe;D. princíp rešpektovania existujúcich artefaktov;E. princíp dôstojného prostredia.

Podobne ako pri pamätníkoch, pomníkoch a výtvarných dielach je potrebné stanoviť aj pri pamätných tabuliach **ochranné pásmo**, aby sa predišlo nevhodnej priestorovej interakcii a významovému rušeniu medzi jednotlivými artefaktmi. Z toho dôvodu je nutné dodržať pri umiestňovaní konkurenčných objektov do vzájomnej blízkosti ochranné pásmo 5 metrov. Zároveň platí, že na jednej fasáde by mala byť umiestnená iba jedna tabuľa.

Pri pamätných tabuliach, rovnako ako pri pamätníkoch, pomníkoch a výtvarných dielach, je nutné predložiť v procese schvaľovania zámeru **vizualizáciu**. Nie je však nutné robiť vizualizáciu zo zorných bodov - postačí zakreslenie tabule (v mierke) do fotografie fasády, ktorá nesmie byť staršia ako tri mesiace.

Návrh

Pravidiel postupu pri evidovaní, umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel a evidovaní pamätných tabúl' na území hlavného mesta SR Bratislavy

Čl. 1

Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava podľa čl. 35 ods. 8 Štatútu hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy (ďalej len „hlavné mesto“), v súčinnosti s mestskými časťami Bratislavy vedie evidenciu, usmerňuje a koordinuje rozmiestňovanie pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel umiestnených na verejných priestranstvách na území hlavného mesta.

Čl. 2

Pravidlá postupu pri evidovaní, umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel a evidovaní pamätných tabúl' na území hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy (ďalej len „pravidlá“) určujú postup pri evidovaní pamätných tabúl', pri evidovaní, umiestňovaní nových pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel a pri ich premiestňovaní a demontáži. na území hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy na verejných priestranstvách, najmä tých, ktoré sú vo vlastníctve hlavného mesta.

Čl. 3

1. Pomník je pre účely týchto pravidiel výtvarné dielo temporálneho alebo trvalého charakteru, ktoré pripomína historickú udalosť, alebo významnú osobnosť.
2. Pamätník je podľa týchto pravidiel architektonicky stvárnené výtvarné dielo temporálneho, alebo trvalého charakteru, riešené vo väčšom meradle, ktoré pripomína významnú historickú udalosť, významnú osobu, alebo viaceré významné osoby v kontexte s historickou udalosťou, alebo viacerými historickými udalosťami.
3. Výtvarné dielo je podľa týchto pravidiel umelecké dielo (obraz, socha, plastika, inštalácia, happening, predstavenie, dielo na reklamnom pútači, graffiti a street art realizované na adekvátnom podklade, multimedialne dielo, architektonické dielo a pod.) temporálneho alebo trvalého charakteru, spracovávajúce širokú škálu tém osobných, lokálnych i celospoločenských, ktoré je výsledkom umeleckých tvorivých schopností autora, spravidla odborne školeného výtvarníka, maliara, sochára, alebo architekta..
4. Pamätná tabuľa je tabuľa umiestnená na budove, moste, samostatnom podstavci, dlažbe, alebo na inom objekte s textom pripomínajúcim významnú udalosť, alebo významnú osobu. Súčasťou pamätnej tabule môže byť výtvarné stvárnenie pripomínanej udalosti. či osobnosti..

Čl. 4

Verejným priestorom je pre účely týchto pravidiel neuzavretý priestor peších zón, námestí, ulíc, promenád, nábreží, parkov, centrálnych uzlových priestorov a nástupných priestorov

areálov v štruktúre osídlenia, ktoré celodenne a bez obmedzenia poskytujú priestor pre komunikáciu, stretávanie sa, oddych a peší pohyb obyvateľov a návštevníkov mesta.

Čl.5

1. Hlavné mesto vydáva stanovisko k zámeru postavenia, premiestnenia, alebo demontáže pomníka, pamätníka, alebo výtvarného diela (ďalej len „stanovisko“), spravidla do 60 dní.
2. Podkladom na vydanie stanoviska je žiadosť, ktorá obsahuje:
 - a) Zdôvodnenie účelu postavenia pomníka, pamätníka, výtvarného diela,
 - b) meno autora diela a meno autora architektonického riešenia,
 - c) návrh architektonického a výtvarného riešenia v kultúrno-historickom kontexte ako aj v kontexte s verejným priestorom v mierke zodpovedajúcej dielu a charakteru predmetného verejného priestoru,
 - d) návrh a zdôvodnenie lokality umiestnenia pomníka, pamätníka, alebo výtvarného diela vo vybranom verejnom priestore.
3. Hlavné mesto bude pri vydaní stanoviska prihliadať na:
 - a) Súlad s Koncepciou narábania s pomníkmi pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami na území hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy,
 - b) stanovisko príslušnej mestskej časti,
 - c) názory verejnosti.
4. Stanovisko zašle hlavné mesto na vedomie aj príslušnému stavebnému úradu.
5. K inštalovaniu pamätnej tabule nie je potrebné stanovisko hlavného mesta s výnimkou inštalovania pamätnej tabule na objekt vo vlastníctve hlavného mesta.

Čl.6

Základnú evidenciu pomníkov, pamätníkov, výtvarných diel umiestnených na verejných priestranstvách a pamätných tabúľ vykonáva:

- a) mestská časť na svojom území,
- b) hlavné mesto celomestskú evidenciu na základe evidencie mestských častí.

Čl. 7

Tieto pravidlá nenahrádzajú zákony a iné právne normy určujúce podmienky pri umiestňovaní a povoľovaní stavieb, podmienky ochrany pamiatkového fondu či iné súvisiace zákony.

Čl. 8

Tieto pravidlá nadobúdajú účinnosť dňom....

Návrh koncepcie narábania s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami na území hlavného mesta SR Bratislavy a Pravidiel postupu pri evidovaní, umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel a evidovaní pamätných tabúľ na území hlavného mesta SR Bratislavy

Kód uzn.: 12.1

Uznesenie č. 635/2012

zo dňa 05. 09. 2012

Mestská rada po prerokovaní materiálu

odporúča

Mestskému zastupiteľstvu hl. mesta SR Bratislavy
schváliť

1. Koncepciu narábania s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami na území hlavného mesta SR Bratislavy.
2. Pravidlá postupu pri evidovaní, umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel a evidovaní pamätných tabúľ na území hlavného mesta SR Bratislavy

**Komisia kultúry a ochrany historických pamiatok
Mestského zastupiteľstva hlavného mesta SR Bratislavy**

Výpis zo zápisnice z rokovania komisie zo dňa 13.9.2012

K bodu 7

Návrh Konceptie narábania s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami na území hlavného mesta SR Bratislavy a Pravidiel postupu pri evidovaní, umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel a evidovaní pamätných tabúľ na území hlavného mesta SR Bratislavy

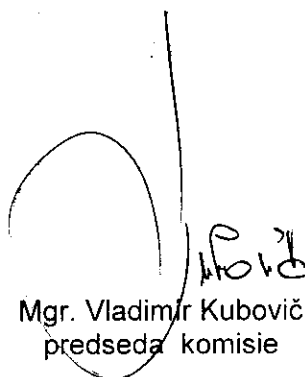
Uznesenie

Komisia kultúry a ochrany historických pamiatok MsZ odporúča Mestskému zastupiteľstvu hlavného mesta SR Bratislavy schváliť predložené návrhy:

- Konceptie narábania s pomníkmi, pamätníkmi, pamätnými tabuľami a výtvarnými dielami na území hlavného mesta SR Bratislavy
- Pravidiel postupu pri evidovaní, umiestňovaní, premiestňovaní a demontáži pomníkov, pamätníkov a výtvarných diel a evidovaní pamätných tabúľ na území hlavného mesta SR Bratislavy

Hlasovanie:

Prítomní: 7 Za: 7 Proti: 0 Zdržal sa: 0

Mgr. Vladimír Kubovič
predseda komisie